

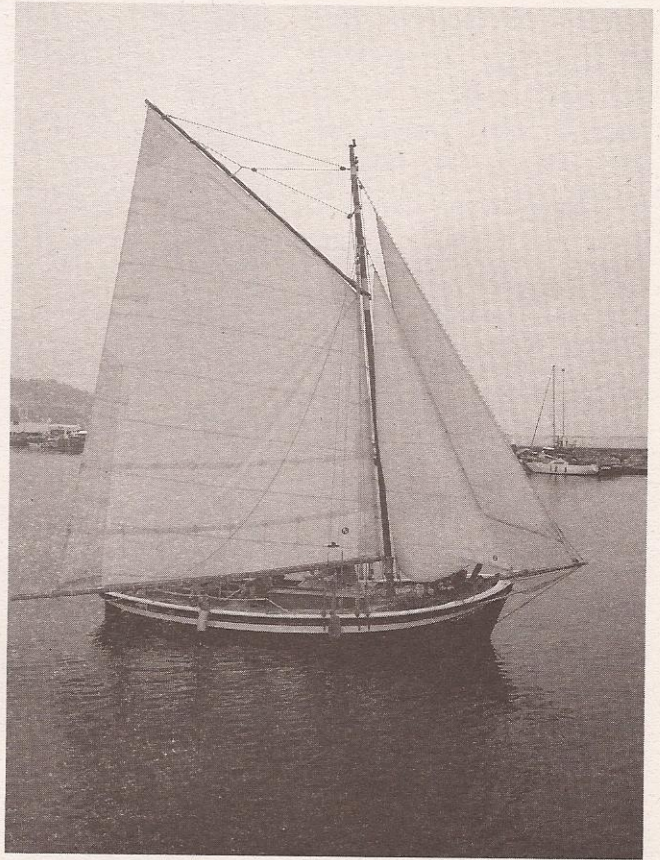
De cando a ardentía era algo máis que un brillo no mar

José R. Álvarez Pérez

A tecnoloxía invádeo todo, e quizais a comodidade dos tempos actuais impídenos pensar en como se vivía non hai tanto. Do mesmo xeito que en calquera casa é familiar unha lavadora ou un ordenador, tamén os traballadores do mar adoitan empregar maquinillos, motores fora borda ou sistemas de radio. Os mariñeiros de antes, nosos avós e bisavós, no dispuñan de radares ou dunha tecnoloxía axeitada que lles axudase a localizar o peixe. Tiñan que empregar outra clase de inxenios. Adoptaron unha gran variedade de sistemas de busca e captura, e que forneceron a xa de seu rica pesca tradicional galega.

O coñecemento mariñeiro non é un saber científico e metódico, senón que é produto das leccións prácticas acumulados durante xeracións. Unha sabiduría e coñecementos tan fiables coma calquera fórmula ou teoría científica.

Os mariñeiros expertos saben da importancia das aves de mar, e son quen de identificar aquelas especies indicadoras dos lugares donde hai bancos de peixes. As bandadas de mascatos, gaivotas ou araus concéntranse nos sitios en que os cardumes circulan perto da superficie, fundamentalmente bancos de sardiñas. As aves lánzanse continuamente desde o aire co obxecto de capturar o peixe, e segundo a altura á que o fagan ou o ángulo de ataque que tracen, o patrón determina a que profundidade está o peixe, e mesmo de que clase se trata. Os mamíferos acuáticos tamén axudan cando se anda á procura do peixe. Tanto o arroás como os golfinhos buscan os bancos de peixe para alimentarse e, na mesma maneira en que o fan

Galeón en Bueu. Foto: Ricardo Vilariño

as aves mariñas, descúbrenlle aos barcos donde hai abundancia de peixe. Pero non sempre son vistos con simpatía: ao longo da historia, son numerosos os conflitos provocados por estes mamíferos; principalmente polas continuas rachaduras que fan nos aparellos, co fin de alimentarse do peixe capturado dentro destes. Tal situación

provócalle unha dobre perda ao mariñeiro: a pesca do día e a dos aparellos, que non podían ser utilizados mentres non fosen arranzados.

Os traballadores da pesca en costa tamén desenvolven técnicas propias para a localización do peixe, procedementos e sabidurías recollidos despois de anos de mirar para o mar. Poderíamos falar do axexo ou do caldeo, pero sen dúbida ningunha a ardora é o sistema de busca tradicional máis coñecido en todo o litoral galego. A ardora (ou escurada), realízase nas noites de lúa chea. A embarcación surca o mar paseniñamente, con todos os mariñeiros en silencio. O patrón sitúase na proa fitando á superficie, axudado pola claridade e sabedor da fosforescencia que os bancos producen cando andan entre o plancton. De cando en vez indícalle a un mariñeiro que

Porto de Bueu. Foto Xabier Framil.

golpee o mar co pandullo, para provocar o movemento do peixe. ¡Aí está!. Como os propios mariñeiros din, o peixe arde no mar cando se asusta polos golpes do pandullo, producindo a ardentía que delata a súa situación e profundidade.

Pero como en todo, o que é bó para uns non o é para outros. Históricamente, o ir á ardora xenerou numerosos litixios entre a clase mariñeira. Os que se adicaban á pesca de día, denunciaban os ardoristas polo uso que facía do balo; argumentando que o golpeo do mar facía que os bancos de sardiña se asustasen e abandonasen as rías. A cuestión de bater no mar xa era un problema para os antigos Gremios de Mareantes, alá polo século XV ou XVI. A principios deste, no 1912, nas costas galegas reproducíuse o conflito co enfrontamento entre mariñeiros da traíña e ardoristas. Houbo graves altercados e continuas ameazas e acusacións cruzadas, culpándose os uns aos outros de ser causantes da desertización das rías. Os traíñeiros enviaron unha Comisión a Madrid, para entrevistarse co Ministro da Mariña: solicitáronlle a prohibición das actividades dos ardoristas e o golpeo sistemático do mar. A resolución ministerial prohibiu

Porto de Bueu. Xabier Framil.

“definitivamente” a pesca á ardora

Podemos decir que, moitos dos conflitos que actualmente inciden no mar galego son cáseque os mesmos de hai 100 ou 200 anos: escasez da sardiña, conflitos co cerco... A problemática que rodeou sempre á pesca a ardora non se solucionou nese 1912, e aínda hoxe, só que con diferentes motivacións, ardoristas como os do Morrazo continúan a solicitar a ampliación nun día, das xornadas semanais desa pesca permitidas por lei.

Dornas en Bueu. Foto: Ricardo Vilariño